

**PRAVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U SPLITU**

**ZBORNİK RADOVA S
V. MEĐUNARODNOG SAVJETOVANJA**

**„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG
PROCESNOG PRAVA – NACIONALNA
I USPOREDNA PRAVNOTEORIJSKA
I PRAKTIČNA DOSTIGNUĆA“**

17. i 18. listopada 2019. godine

**Zbornik radova s V. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog
procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična
dostignuća“**

Nakladnik
Sveučilište u Splitu
Pravni fakultet
Domovinskog rata 8
21000 Split

**Katedra za građansko procesno pravo
Zavod za istraživanje građanskih sudskih postupaka i suradnju s
pravosuđem
Zavod zasuradnju s gospodarstvom i ustanovama**

CIP - Katalogizacija u publikaciji
SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
U SPLITU

UDK 347.91/.95(062)

MEDUNARODNO savjetovanje Aktualnosti
građanskog procesnog prava - nacionalna i
usporedna pravnoteorijska i praktična
dostignuća (5 : 2019 : Split)
Zbornik radova s V. međunarodnog
savjetovanja Aktualnosti građanskog
procesnog prava nacionalna i usporedna
pravnoteorijska i praktična dostignuća,
Split, 17. i 18. listopada 2019. godine /
<urednici Dinka Šago ... et al.>. - Split
: Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet,
2019.

Bibliografija uz većinu radova. -
Summaries.

ISBN 978-953-8116-31-5

I. Šago, Dinka
I. Građansko procesno pravo -- Zbornici

171009046

Urednici izdanja

- doc. dr. sc. Dinka Šago, docentica Pravnog fakulteta u Splitu
prof. dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta u Splitu
prof. dr. sc. Vesna Rijavec, redovita profesorica Pravnog fakulteta u Mariboru
prof. dr. sc. Arsen Janevski, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta u Skopju
prof. dr. sc. Aleš Galič, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Ljubljani
izv. prof. dr. sc. Vesna Lazić Smoljanić, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta u Rijeci/Utrecht University School of Law
izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, izvanredni profesor Pravnog fakulteta u Splitu

Tehnički urednik

doc. dr. sc. Dinka Šago, docentica Pravnog fakulteta u Splitu

Recenzenti

- prof. dr. sc. Eduard Kunštek, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
prof. dr. sc. Arsen Janevski, redoviti profesor u trajnom zvanju na
Pravnom fakultetu „Justinijan Prvi“, Univerzitet „Sv. Kiril i Metodij“, u Skopju
izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta „Đemal Bijedić“ u Mostaru
doc. dr. sc. Dejan Bodul, docent
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
doc. dr. sc. Viktorija Haubrich, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru
doc. dr. sc. Katarina Knol Radoja, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Osijeku

Priprema i tisak

DES d.o.o. Split

Naklada

150 primjeraka

Ovaj Zbornik predstavlja rezultat međunarodnog savjetovanja
„Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna
pravnoteorijska i praktična dostignuća“
održanog na Pravnom fakultetu u Splitu 17. i 18. listopada 2019. godine.

Kontakt

doc. dr. sc. Dinka Šago e-mail: dsago@pravst.hr

Radni jezik: hrvatski, slovenski, makedonski, engleski

Mjesto održavanja

Pravni fakultet Split
Domovinskograta 8, 21000 Split, Hrvatska

ZBORNİK RADOVA S V. MEĐUNARODNOG SAVJETOVANJA

„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG PRAVA –
NACIONALNA I USPOREDNA PRAVNOTEORIJSKA I PRAKTIČNA
DOSTIGNUĆA“

Urednici

- doc. dr. sc. Dinka Šago, docentica Pravnog fakulteta u Splitu
prof. dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta u Splitu
prof. dr. sc. Vesna Rijavec, redovita profesorica Pravnog fakulteta u Mariboru
prof. dr. sc. Arsen Janevski, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta u Skopju
prof. dr. sc. Aleš Galič, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Ljubljani
izv. prof. dr. sc. Vesna Lazić Smoljanić, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta u Rijeci/Utrecht University School of Law
izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, izvanredni profesor Pravnog fakulteta u Splitu

Pravni fakultet
Split, 2019.

III

V. MEĐUNARODNO SAVJETOVANJE

„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG PRAVA –
NACIONALNA I USPOREDNA PRAVNOTEORIJSKA I PRAKTIČNA
DOSTIGNUĆA“

Datum održavanja

17. i 18. listopada 2019. godine

Organizatori

Pravni fakultet u Splitu
Katedra za građansko procesno pravo
Zavod za istraživanje građanskih sudskih postupaka i suradnju s pravosuđem
Zavod za suradnju s gospodarstvom i ustanovama

Predsjednica organizacijskog odbora

doc. dr. sc. Dinka Šago, docentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

Organizacijski odbor

- prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika, profesor emeritus
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Mirko Klarić, dekan
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Vesna Rijavec, redovita profesorica
Pravnog fakulteta Univerze v Mariboru
prof. dr. sc. Arsen Janevski, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Univerziteta u Skopju
prof. dr. sc. Aleš Galič, redoviti profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani
izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, izvanredni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Regina Garcimartín Montero, Prof. Titular de Derecho Procesal
Universidad de Zaragoza (Spain)
izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru
doc. dr. sc. Viktorija Haubrich, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru
doc. dr. sc. Dejan Bodul, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

IV

SADRŽAJ

j

Prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika O troškovnom statusu umješača nakon Novele Zakona o parničnom postupku iz 2019.	1
Prof. dr. sc. Arsen Janevski Rješenje o javnobilježničkom platnom nalogu i prigovor prema noveli zakona o javnom bilježništvu iz 2018 godine.....	39
Prof. dr. sc. Nevena Petrušić Oslobodenje od prethodnog plaćanja troškova postupka u Republici Srbiji: zakonski režim i sudska praksa*	71
Prof. dr. sc. Edin Rizvanović Normiranje prestanka društava za osiguranje - primjer federacije BiH	95
Izv. prof. dr. sc. Suzana Kraljić Katja Drnovšek Pomen in vloga pravnega standarda največje otrokove koristi v novem slovenskem družinskem zakoniku in sodobni sodni praksi	113
Doc. dr. sc. Slađana Aras Kramar Sudski postupak u predmetima o zdravlju osoba lišenih poslovne sposobnosti: novi izvor diskriminacije?.....	131
Doc. dr. sc. Anđelija Tasić Izvršenje odluka o izdržavanju dece - srpsko zakonodavstvo i praksa.....	161
Mr. sc. Zrinka Tiron Prekid postupka zbog nastupa pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka	179
Проф. д-р Татјана Зороска Каминловска і доц. д-р Милка Ракочевік Дозволеност на ревизија во парничната постапка низ практиката на врховниот суд на Република Северна Македонија.....	203
Izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović i doc. dr. sc. Viktorija Haubrich Specifičnosti medijacije u radnim sporovima u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu	223
Prof. dr. Jozo Čizmić i doc. dr. Alaudin Brkić, Zaštita korisnika leasinga u odnosu na izvršne i stečajne povjeroce davaoca leasinga u pravnom sistemu BiH	251

V

Mr. sc. Ivan Tironi Potvrde o pravomoćnosti i o ovršnosti.....	283
Prof. dr. sc. Jasnica Garašić Sudsko ukidanje odluke skupštine vjerovnika u stečajnom postupku	311
Prof. dr. Martina Repas i izr. prof. dr. Tomaž Keresteš, Forum societatis v Bruselj i bis s poudarkom na izključni pristojnosti	355
Regina Garcimartín Montero Las reformas en materia matrimonial del reglamento (UE) 2019/1111	377
Doc. dr. sc. Zvonimir Jelinić Kompenzacijska kolektivna zaštita potrošača s posebnim naglasakom na financiranje i troškove sudske zaštite.....	391
Silvio Čović, dipl.iur. i Milan Franić, dipl.iur. Vrste stranaka i stjecanje položaja stranke u upravnom sporu – razlike i sličnosti u odnosu na parnični postupak	421
Doc. dr. sc. Dejan Bodul Trebali li republika hrvatska biti oslobođena plaćanja predujma pri podnošenju prijedloga za otvaranje stečajnog postupka?.....	443
Prof. dr. sc. Eduard Kunštek Arbitražna konvencija i mehanizmi rješavanja poreznih sporova u Europskoj Uniji	459
Doc. dr. sc. Dinka Šago i izv. prof. dr. sc. Marija Boban Neki aspekti novina u elektroničkoj komunikaciji pred sudovima.....	471
Dr. sc. Dženana Radončić Procesne implikacije neujednačene prakse parničnih sudova u BiH.....	499

VI

Проф. д-р Татјана Зороска Камилоска,
Редовен професор на Правниот факултет
„Јустинијан Први“, Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Доц. д-р Милка Ракочевиќ, Доцент на Правниот факултет
„Јустинијан Први“, Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ДОЗВОЛЕНОСТ НА РЕВИЗИЈА ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА НИЗ ПРАКТИКАТА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

UDK: 347.958 (497.7)
Izvorni znanstveni rad

Во системот на македонската парнична постапка ревизијата е уредена како вонреден правен лек. Според своите карактеристики и правни својства ревизијата е несуспензивен, деволутивен, двостран, преклузивен, ограничен правен лек против правосилни одлуки донесени во втор степен. Во граѓанските предмети, ревизијата е единствениот правен лек со кој може да се иницира постапка пред Врховниот суд како највисок судски авторитет во државата. Од аспект на прашањето за дозволеност на ревизијата, таа секогаш се јавува како ограничен правен лек. Можноста за нејзино изјавување е условена првенствено од правните својства на одлуката што се побива, можните објекти на напад, претпоставките од кои зависи нејзиното изјавување како и причините поради кои може да се изјави. Иако ЗПП за означување на овој правен лек користи еден генерички поим – ревизија, според актуелниот режим на дозволеност, се прави дистинкција помеѓу два вида ревизија кои процесната теорија ги квалификува како редовна и вонредна ревизија. Постои разлика во однос на претпоставките и критериумите од кои зависи дозволеноста на тн. редовна и тп. вонредна ревизија, при што ограничувањето е повеќекратно. Во трудот ќе бидат обработени специфичностите на актуелниот режим на дозволеност на редовната и вонредната ревизија, со осврт на ставовите што Врховниот суд, како суд од највисока инстанца ги има завземено по одделни прашања во однос на можноста за изјавување на овој правен лек.

Клучни зборови: парнична постапка, правни лекови, редовна ревизија, вонредна ревизија

I. ВОВЕДНИ НАПОМЕНИ

Ревизијата како процесен институт во функција на правен лек со кој се овозможува преиспитување на материјалноправната и процесноправната законитост на одлуките донесени од пониските судови од страна на суд од највисока инстанца се јавува кон крајот на XIX век во земјите кои го акцептирале германското право. Наспроти ревизијата, во земјите чии правни

системи се развивани под влијанието на Франција, вообичаена е установата на касација, која за прв пат е нормирана за времето на Француската револуција. И двата института се јавуваат како инструменти со кои се овозможува судот од повисок степен, по пат на пренспитување на законитоста на одлуките на пониските судови, со своите ставови да влијае на воедначување на судската практика во примена на правните норми.¹

Ревизијата како правен лек треба да им служи на две цели: од една страна, на испитувањето на правилноста на одлуката и постапката пред пониските судови и, од друга страна, на воспоставувањето и одржувањето на единството и стабилноста на судската практика.² Во тој контекст, традиционално, во процесната теорија се потенцира дека ревизијата како правен лек има двојна функција: да обезбеди правилност и законитост на одлуките на пониските судови и да придонесе кон перманентно остварување и чување на единството на правниот поредок преку единствена и еднаква примена на законот.³ Првата, т.н. приватна функција на ревизијата примарно е насочена кон остварувањето на индивидуалните интереси на странките, додека преку втората, т.н. јавна функција, се постигнуваат повисоки цели во насока на обезбедување на единственост и предвидливост во примена на правото и неговиот развој.^{4,5} Затоа, сосема исправно се забележува дека

¹ Разликите помеѓу нив се однесуваат на овластувањата што ги има ревизијскиот, односно касациониот суд во одлучувањето по правниот лек. Касациониот суд е овластен само да ја укине нападната одлука ако најде дека таа е неправилна, што значи дека тој не може по повод изјавениот правен лек да донесе поинаква одлука односно да ја менува одлуката на понискиот суд. Тој само ја констатира незаконитоста на одлуката поради што ја укинува и го враќа предметот на повторно одлучување на понискиот суд. Ревизијскиот суд, пак, има поголем обем на овластувања: има т.н. касациони овластувања – да ја укине одлуката која е побивана, но исто така и ревизијски овластувања – да ја преничи нападната одлука, така што мериторно побиваната одлука да ја наломести со своја мериторна одлука. S.Triva, M.Dika, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb 2004, str. 671, B.Čalić, S.Omanović, Građansko procesno pravo, Sarajevo, 2000, str. 291.

² M.Marković, Građansko procesno pravo, knjiga prva, Parnični postupak, sveska druga, Parnične radnje, Niš, 1973, str.355.

³ Во таа смисла, S. Triva, V. Belajec, M. Dika, Novo parnično procesno pravo, Zagreb 1977, str. 115, B. Poznić, Građansko procesno pravo, Beograd 1978, str. 307, S.Triva, M.Dika, *op. cit.*, str. 719.

⁴ За приватната и јавната функција на правните лекови генерално повеќе кај J. A. Jolowicz, *On Civil Procedure*, Cambridge University Press 2000, p. 316 –320.

⁵ Во вршењето на приватната функција, судот од највисока инстанца е фокусиран на обезбедување на правилност и законитост на судењето во секој поединечен предмет. Постапувајќи по ревизијата, тој е главно насочен кон минатото – испитува дали правото е правилно применето од пониските судови и интервенира во случај на битни повреди на законот. Суштината на приватната функција се состои всушност во обезбедување на максимални гаранции дека правдата ќе биде задоволена во секој конкретен случај. Кај јавната функција, судот е примарно фокусиран на ефектите што ќе ги продуцира донесената одлука, па во таа смисла е насочен кон иднината – да обезбеди предвидливост и козистентност на судската практика за идните спорови. Сепак, при остварување на јавната функција, би било погрешно да се смета дека не се внимава и на индивидуалните интереси на странките. Во ваков случај, нивното остварување е само поделено во однос на јавниот интерес. Види повеќе кај A. Galić, *Reshaping the Role of Supreme Courts in the Countries of the Former Yugoslavia*, in Uzelać, A. & Van Rhee C.H. (eds.), *Nobody's Perfect. Comparative Essays on Appeals*

улогата на ревизијата е далеку поширока од она што значи остварување на материјалноправната правичност. Таа е типичен правен лек кој не им служи само на интересите на странките, туку со неа се воедначува и унапредува судската, и воопшто, правната практика, се зајакнува довербата во правосудството и се остварува правната сигурност.⁶ Но, дали судот од највисока инстанца има капацитет подеднакво квалитетно да ги извршува и двете функции? Со оглед на незавидната состојба во работата на судовите од највисока инстанца особено во земјите од централна и југоисточна Европа, се чини дека не, па оттука во процесната теорија се повеќе се актуелизира прашањето која од двете функции треба да добие примат во однос на другата.⁷

Од кондицираноста на режимот на дозволеност на ревизија во системот на правните лекови непосредно ќе зависи и каква ќе биде улогата на судот од највисока инстанца во правниот систем и дали во тој контекст примарно ќе ја остварува приватната или јавната функција.

2. КАРАКТЕРИСТИКИ И ДОЗВОЛЕНОСТ НА РЕВИЗИЈАТА КАКО ПРАВЕН ЛЕК ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА

Во системот на македонската парнична постапка ревизијата е уредена како вонреден правен лек⁸. Според своите карактеристики и правни

and other Means of Recourse against Judicial Decisions in Civil Matters, Cambridge/Antwerp/Portland: Intersentia, 2014, p. 292, M. Bratković, Revizija po dopuštenu : hrvatske dvojbe i slovenska iskustva, Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2016, str. 323.

⁶ А. Јакшиќ, Граѓанско процесно право, Београд 2009, стр. 594.

⁷ За ова повеќе кај А. Galić, A Civil Law Perspective on the Supreme Court and its Functions, труд презентира на конференцијата „The functions of the Supreme Court – issues of process and administration of justice“ Warsaw, 11 – 14 June 2014, (<http://colloquium2014.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/21/2014/01/Ales-Galic.pdf>), p. 5 et seq.

⁸ Имајќи ја предвид поделбата на правните лекови на редовни и вонредни, ревизијата во нашето процесно право, во различни временски периоди имала различни својства, односно правни карактеристики. Ако се направи една ретроспектива на нејзиното уредување, ќе се види дека таа не секогаш претставувала правно средство кое можело да се изјави само против правосилни одлуки. Со Законот за процесната постапка од 1956 година („Службени лист ФНРЈ“ бр. 4/1957, 52/1961 и „Службени лист СФРЈ“ бр. 12/1965, 1/1971, 23/1972 и 6/1974), ревизијата како институт беше предвидена како редовен правен лек против одлуки донесени во втор степен. Со овој начин на нормирање, во парничното судење беше воведен принципот на тристепеност. Со оглед на режимот кој беше предвиден со ЗПП од 1956, во однос на дозволеноста на ревизијата, странките имаа широка можност за нејзино користење. Поради можноста тие често да се користат со овој правен лек, имаше забелешки дека со ревизијата постапката се одолговлекува. Имајќи го предвид тоа, со Новелата од 1965 година, можноста за изјавување на ревизија беше сосема ограничена, ревизијата беше сведена во толку тесни рамки, што со право се тврдело дека повеќе ја нема. Според начинот на кој беше уредена, со ревизијата воопшто не можеше да се воведат судската пракса, ниту пак да се реализираат интересите на странките. Минорната улога на ревизијата по

својства, ревизијата е несуспензивен, деволутивен, двостран, преклузивен, ограничен правен лек против правосилни одлуки донесени во втор степен. Во граѓанските предмети, ревизијата е единствениот правен лек со кој може да се иницира постапка пред Врховниот суд на Република Северна Македонија⁹ како највисок судски авторитет во државата.¹⁰ ЗПП ја уредува ревизијата како правен лек кој може да се изјави против пресуда и против решение.¹¹

Од аспект на прашањето за дозволеност на ревизијата, таа секогаш се јавува како ограничен правен лек. Можноста за нејзино изјавување е условена првенствено од правните својства на одлуката што се побива, можните објекти на напад, претпоставките од кои зависи нејзиното изјавување како и причините поради кои може да се изјави. Иако ЗПП за означување на овој правен лек користи еден генерички поим – ревизија, според актуелниот режим на дозволеност, се прави дистинкција помеѓу два вида ревизија кои процесната теорија ги квалификува како *редовна* и *вонредна* ревизија. Во основа, оваа поделба е направена со оглед на функцијата што ревизијата како правен лек примарно треба да ја оствари – редовната ревизија е во функција на остварувањето на индивидуалните интереси на странките, додека вонредната е во функција на обезбедување на единственост на судската практика и развој на правото.

Ограничената можност за изјавување на ревизијата примарно е условена од правните својства на одлуката што се побива – таа мора да биде второстепена и

донесувањето на Новелата од 1965 година може да се илустрира со податокот дека само 2% од вкупниот број на одлуки на второстепените судови од општа надлежност беа побивани со ревизија. Ваквата, “незавидна” состојба траеше сè до донесувањето на Законот за процесната постапка од 1976 година („Службени лист на СФРЈ“ бр. 4/1977, 36/1977, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990 и 35/1991). Ревизијата, на начин како што беше уредена со ЗПП од 1976, имаше извесни својства и карактеристики кои претставуваат новина за дотогашното право. Ревизијата се воведува во системот на вонредни правни лекови, што автоматски претставува прокламирање на принципот на двостепеност во парничното судење. Тоа значи скратување на траењето на парничната и побрзо остварување на правата на странките. Со ваквото нормирање се обнови, во права смисла на зборот, третата инстанца, која ќе обезбеди правилност и законитост во судењето, но, исто така и потрајно единство на правниот поредок преку единствена примена на законот на целокупното подрачје на неговото важење. Види повеќе кај S. Triva, V. Belajec, M. Dika, *op. cit.*, str. 121-122, V. Račić-Vodinielić, Ревизија против пресуде, докторска дисертација, Београд 1981, стр. 82-83, S. Triva, M. Dika, *op. cit.*, str. 719.

⁹ Во понатамошниот текст Врховен суд, Врховен суд на РСМ.

¹⁰ Од 2005 година, со донесување на актуелниот Закон за парничната постапка („Службен Весник на РМ“ бр. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 и 124/2015, во понатамошниот текст скратено ЗПП) барањето за заштита на законитоста повеќе не е предвидено како вонреден правен по кој одлучуваше Врховниот суд.

¹¹ Според ЗПП, во системот на правни лекови ревизијата примарно е уредена како ревизија против пресуда. При уредувањето на ревизијата против решение во законот се наведени само специфичностите во однос на нејзината дозволеност, со упатување на соодветна примена на одредбите за ревизија против пресуда.

правосилна.¹² Кај ревизијата постои забрана за прескокнување на инстанци¹³, па оттука жалбата се јавува како правно средство кое нужно и претходи на ревизијата, што значи дека со ревизијата не може директно да се напаѓа првостепената одлука.¹⁴ Ревизија може да изјави секоја странка, без оглед на тоа која од нив ја иницирала второстепената постапка со поднесување на жалба против првостепената одлука.¹⁵,¹⁶ Ревизијата поднесена против одлука со која постапката не се завршува правосилно треба да се отфрли

¹² *Arg. ex. чл. 372 ст. 1 и чл. 391 ст. 1.* Во одредбата од чл. 372 ст. 1, каде е предвидено дека странките можат да изјават ревизија против правосилна пресуда донесена во втор степен, потенцирањето дека пресудата треба да биде правосилна е одвишно бидејќи секоја второстепенa пресуда е правосилна. Така и В. Poznić, *Komentar Zakona o parničnom postupku prema tekstu Zakona iz 1976 godine sa došnjim izmenama i dopunama*, Beograd 2009, str. 953

¹³ Во некои правни системи познат е институтот на директна ревизија (анг. *leafrog appeal*, гер. *Springerevision*). Директната ревизија буквално значи прескокнување на жалбената постапка, што со себе повлускува непосредно постапување на судот од највисока инстанца по правниот лек изјавен против првостепенa пресуда. Смеслата на ова правно средство е да се забрза постапката односно да се спречи нејзино непотребно одолголвекнување и да се обезбеди конечно решавање на спорното правно прашање директно од највисокиот суд. За уреденоста на директната ревизија по германското право види Р. Mungay, R. Stfmer, *German Civil Justice*, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2004, p. 398-399. Во земјите на ex Југославија, во Србија, со Законот за парничната постапка од 2004 година („Službeni glasnik RS“, br. 125/04, 111/09) беше воведен институтот директна ревизија законски уреди како жалба со алтернативен прелог за ревизиско одлучување како нов воиреден правен лек, за да со Законот за парничната постапка од 2011 година („Sl. glasnik RS“, br. 72/11, 49/13 - odluka US, 74/13 - odluka US, 55/14 i 87/18) биде укинат.

¹⁴ За значењето на првостепената одлука како аксесорен објект на побивање со ревизијата види кај М. Dika, *Граѓанско парнично право*, Правни лекции, X. knjiga, Narodne novine, Zagreb 2010, под §36/1.

¹⁵ *Arg. ex. чл. 372 ст. 1 од ЗПП.* Така и S. Triva, M. Dika, *op.cit.*, str. 720.

¹⁶ Во судската практика е завземен ставот дека доколку странката не поднела жалба против пресудата на судот од прв степен, односно доколку по жалба на спротивната странка пресудата на судот од прв степен не е преиначена на штета на странката која не поднела жалба, странката која не поднела жалба, не може ни да поднесе ревизија против пресудата донесена во втор степен (Рев. бр. 655/93 од 22.06.1993 година).

Сличен е и ставот на Врховниот суд по предметот Рев. 2. бр. 220/2016 од 14.06.2017 година според кој тужениот кој во текот на постапката не го искористил правото да изјави редовен правен лек, а првостепената пресуда не е преиначена на негова штета, не може да изјави ревизија како воиреден правен лек, имајќи предвид дека за ревизијата се врзува забраната за прескокнување на инстанци, така што Врховниот суд на Република Македонија ревизијата на тужениот ќе ја отфрли како недоволена, согласно со член 383 став 1 од Законот за парничната постапка (Рев. 2. бр. 220/2016 од 14.06.2017 година). Од завземените ставови, меѓудругото, може да произлезе и погрешен заклучок дека странката која не изјавила жалба против првостепената пресуда, не може да изјави ревизија. Во таа насока, би потенцирале дека е ирелевантна забраната за прескокнување на инстанци гледана од аспект на оној што ја изјавува. Во вакъв случај, ревизијата е недоволена не поради тоа што странката не изјавила жалба, туку поради тоа што странката нема правен интерес бидејќи првостепената одлука не е преиначена на нејзина штета.

како недоволена.¹⁷ ЗПП инсистира и на образложеност на ревизијата, па во таа смисла, секоја необразложена ревизија ќе се отфрли.¹⁸

Можноста за изјавување на ревизија е ограничена и од аспект на причините поради кои може да се побива второстепената правосилна одлука. Во споредба со жалбата, причините се редуцирани, така што редовната ревизија може да се изјави само поради суштествени повреди на одредбите на парничната постапка и поради погрешна примена на материјалното право.¹⁹ Редовна ревизија не може да се изјави поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба.²⁰ Со воиредната ревизија пак, второстепената правосилна одлука може да се побива само поради одредено материјалноправно и процесноправно прашање поради кое ревизијата е дозволена. Според словото на законот тоа е прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и водначување на судската практика²¹

Ревизијата како воиреден правен лек не може да се изјави против секоја второстепенa правосилна одлука. Постои разлика во однос на претпоставките и критериумите од кои зависи дозволеноста на т.н. редовна и т.н. воиредна ревизија, при што ограничувањето е повеќекратно. Во текстот што следи ќе бидат обработени специфичностите на актуелниот режим на дозволеност на редовната и воиредната ревизија во системот на парничната постапка на Македонија, со осврт на ставовите што Врховниот суд, како суд од највисока

¹⁷ Во таа смисла, во јудикатурата, Врховниот суд ги има завземено следните ставови: ревизијата не е дозволена против решение со кое судот се огласува за стварно и месно ненадлежен, бидејќи со такво решение постапката пред судот не завршува правосилно (Рев. бр.1395/94 од 24.10.1995 година); ревизијата изјавена против решение на второстепенен суд со кое е потврдено решението на првостепенен суд, со кое се огласил за стварно ненадлежен суд да постапува по тужбата на тужителот и определил по правосилноста на решението предметот со сите списи да се достави до стварно надлежниот суд, е недоволена бидејќи со тоа решение постапката не е правосилно завршена (Рев.3.бр.11/2018 од 15.02.2018 година); ревизија не може да се поднесе против решение со кое е решавано за спор меѓу два суда за стварната надлежност, бидејќи со такво решение постапката не се завршува правосилно (Рев. бр. 53/91 од 9.04.1991 година); не е дозволена ревизија против решение за прекин на постапката (Рев. бр. 441/85 од 22.10.1985 година), против решението со кое судот ја прекинал постапката поради престапкок на постоење на правното лице и поради отварање на стечајна постапка на правното лице, ревизија не е дозволена (Рев.бр.416/2002 од 3.09.2003 година); не е дозволена ревизија изјавена против решението со кое е одбиен приговорот за неблагоприятност на тужбата, бидејќи тоа е решение со кое постапката не е правосилно завршена (Рев. бр. 824/94 од 20.09.1995 година).

¹⁸ Чл. 380 ст 1 в.в. 383 ст. 1 од ЗПП. И во судската практика е утврден ставот дека необразложената ревизија се отфрла (Рев. бр. 1198/2007 од 20.11.2008 година).

¹⁹ Чл. 375 ст. 1 од ЗПП.

²⁰ Ревизиските наводи кои по својата содржина укажуваат на погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба, односно со кои се врши анализа на изведените докази во текот на постапката, не се предмет на оценка од страна на Врховниот суд на Република Македонија, бидејќи ревизија по тој основ не може да се изјави, согласно со член 375 став 3 од ЗПП. Со ревизија не може да се напаѓа оцената на изведените докази, како и правилноста на утврдената фактичка состојба (Рев.2. бр. 224/2017 од 26.04.2018 година).

²¹ Чл. 376 од ЗПП в.в. со чл. 372 ст. 4 од ЗПП.

инстанца ги има завземено по одделни прашања во однос на можноста за изјавување на овој правен лек.

2.1. Дозволеност на „редовната“ ревизија

Како што веќе наведовме, ограниченоста на овој правен лек првенствено се гледа во рестриктивниот режим на неговата дозволеност. Кај редовната ревизија, кругот на второстепените правосилни одлуки што странката може да ги побива пред судот од највисока инстанца е определен со примена на неколку критериуми: вредносен, каузален и процедурален.

2.1.1. Вредносен критериум

Вредносниот критериум, или т.н. ограничување *ratione valoris*, се смета за класичен селективен критериум од кој зависи дозволеноста на ревизијата. Тој е и примарен метод преку кој се врши селекција на предметите што можат да стигнат до Врховниот суд. Според актуелното уредување, ЗПП на концизен начин ја определува дозволеноста на ревизијата според овој критериум, имајќи позитивен пристап - странките можат да изјават ревизија против второстепена пресуда, ако вредноста на предметот на спорот на побивањот дел на пресудата надминува 1.000.000 денари, а во стопанските спорови 1.500.000 денари.^{22,23} Притоа, законот инсистира вредносниот лимит да е запазен во однос на побивањот дел на пресудата, а не во однос на

²² Чл. 372 ст. 2 и чл. 469 ст. 1 од ЗПП. ЗПП од 2005 предвиде поинакво дефинирање на дозволеноста на ревизијата според вредносниот критериум. Законот за парничната постапка од 1998 година (Сл. Весник на Република Македонија“ бр. 33/98 и 44/02) имаше поинаков пристап кон определувањето на дозволеноста на ревизијата. Прво, тој пристап беше негативен во смисла што законот определуваше кога ревизијата не е дозволена, а второ беше потенциран и видот на спорот во кој можеше да се изјави ревизија, значи имаше двојно ограничување – *ratione materiae et valoris*. Според ЗПП од 1998 ревизијата можеше да се изјави во имотно-правни спорови во кои тужбеното барање се однесува на побарување во пари, на предавање предмети или извршување на некое друго чиниење ако вредноста на предметот на спорот од побивањот дел на правосилната пресуда преминува 1.000.000 денари, односно имотно-правни спорови во кои тужбеното барање не се однесува на горе наведените престани, ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја навел во тужбата преминува 1.000.000 денари. Види чл.368, ст.2 и 3 од ЗПП од 1998.

²³ Законодавецот во неколку наврати има интервенирано во однос на висината на вредносниот цензус потребен за изјавување на ревизија. Постојниот лимит од 1.000.000 денари односно 1.500.000 во стопанските спорови се применува од донесувањето на Новелата на ЗПП од 2010 година. До тогаш, со ЗПП од 2005, во општата парнична постапка вредносната граница првично беше поставена на 500.000 денари. Во споредба со лимитот од 1.000.000 денари според ЗПП од 1998 година, тоа претставуваше значително намалување за една половина. Ваквото намалување на вредносниот цензус беше оправдано од две причини. Од една страна, поради укинувањето на барањето за заштита на законитоста како вонреден правен лек, со намалувањето на вредносниот цензус се сакаше да се обезбеди поголем прилив на предмети до Врховниот суд. Од друга страна, практиката покажа дека првично поставениот вредносен лимит од 1.000.000 денари беше ионака премногу висок, што само по себе беше бариера голем број на предмети да стигнат до Врховниот суд. Во такви случаи, кога алтернативната можност за иницирање на постапка пред Врховниот суд е укинута (се мисли на барањето за заштита на законитоста), неизбежно беше да се намали вредносната граница за да се олесни пристапот на поголем број на предмети до Врховниот суд.

свкупната вредност на предметот на спорот, што повлекува дека ревизијата е дозволена во спорови во кои или има кумулација на тужбени барања или каде барањето е правно квантитативно делливо. Кај неделивите барања, пак, ревизијата би била дозволена во спорови каде вкупната вредност ја преминува рестриктивната вредносна граница определена во ЗПП.²⁴

За дозволеност на ревизијата меродавна е вредноста на побивањот дел на предметот на спорот утврдена според општите правила за утврдување на вредноста на предметот на спорот.²⁵ Имајќи во предвид дека како вредност на предметот на спорот се зема само вредноста на главното барање, а споредните барања како каматите²⁶, парничните трошоци и договорните казни само ако го сочинуваат главното барање²⁷, не се исполнети условите за дозволеност на ревизија во случај кога побивањот дел на пресудата се однесува за камата како споредно побарување²⁸ или ако ревизијата е поднесена само против делот од пресудата со која е одлучено за трошоците на спорот.²⁹ Во практиката е завземен ставот дека ревизијата не е дозволена ниту во случај кога судот не ја определил вредноста на спорот во дозволена фаза од постапката.³⁰

Во случај кога во постапката е поднесена и противтужба, при оценувањето дали ревизијата е дозволена, не се кумулираат вредноста на тужбеното барање и вредноста на противтужбеното барање, туку дозволеноста на ревизијата се цени само врз основа на вредноста на предметот на спорот содржана посебно во тужбата, а посебно во противтужбата.³¹ Иста така, имајќи во предвид дека по својата правна природа противтужбата е самостојна тужба, јудикатурата е на ставот дека дозволеноста на ревизијата мора самостојно да се оценува

Во таа смисла и А. Јаневски, Новини во Законот за парничната постапка, Парничната постапка во практиката, Скопје 2006, стр. 43.

²⁴ Во таа смисла S. Triva, M. Dika, *op. cit.*, стр. 721.

²⁵ Види чл. 28 до 33 од ЗПП.

²⁶ Барањето за исплата на камата се смета за споредно барање ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува, па доколку одлуката од побивањата пресуда се однесува само на споредното барање – законска затезна камата, ревизија не може да се изјави. Рев. бр. 1491/94 од 12.10.1995 година.

²⁷ Чл. 28 од ЗПП.

²⁸ Рев.бр.170/2017 од 26.04.2018 година и Гзз бр. 35/93 од 07.03.1993 година.

²⁹ Рев. бр. 1388/94 од 23.03.1995 година.

³⁰ Според Врховниот суд, ревизијата е недозволена кога советот донел одлука повторно да одржи подготвително рочиште поради изменет совет, на кое ја определил вредноста на спорот да одговара на вредносен критериум кој е услов за дозволеност на ревизијата, со образложение дека определувањето на вредноста на предметот на спорот е сторено спротивно на рочиштите предвидени во законските одредби, во подопнежна фаза во постапката, откако странките се впуштиле во расправањето на главната работа (Рев.1. бр. 44/2013 од 26.02.2014 година).

³¹ Рев. бр. 246/84 од 28.05.1984 година.

во однос на поставените барања, испитувајќи ја дозволеноста според сите критериуми посебно за тужбеното и противтужбеното барање.³²

Во однос на постапките каде постои множина на процесни субјекти, јудикатурата е на ставот дека за дозволеноста на ревизијата, кога не се работи за единствено сопарничарство, меродавна е вредноста на предметот на спорот за секој сопарничар, а не вкупната вредност на спорот во таа парница.³³

Во контекст на вредносниот критериум, а со оглед на видот на постапката што претходела на донесувањето на второстепена правосилна одлука, ЗПП изрично предвидува дека во споровите од мала вредност не е дозволена ревизија против правосилна одлука на второстепениот суд.³⁴

2.1.2. Каузален критериум

Имајќи предвид дека не секогаш вредноста на спорот е пропорционална со значењето на индивидуалниот интерес што е во прашање, а понекогаш и со поширокиот општествен интерес, строгото придружување кон негативниот вредносен критериум се чини неиздржано. Од тие причини, како коректив на вредносниот критериум, ЗПП го предвидува *rationae materiae* критериумот, како позитивен и селективен пристап, според кој за дозволеноста на ревизијата е релевантен видот, а не вредноста на предметот на спорот. Овде не важи вредносната рестрикција, ниту пак се предвидени дополнителни услови од кои зависи дозволеноста на ревизијата. Целта на каузалниот критериум е да се обезбеди непречен

³² Во таа смисла, во судската практика е завземен ставот дека оценувањето на дозволеноста на ревизијата по тужба и противтужба се цени согласно Законот за парничната постапка кој бил во примена во време на поднесување на тужбата, односно противтужбата (Рев.2, бр. 523/2014 од 22.04.2015 година).

³³ Рев. бр. 1319/86 од 25.12.1986 година. Во таа насока е и ставот од поновата практика на Врховниот суд дека ако вредноста на побиваниот дел за секој од тужителите не го надминува вредносниот лимит од 1 000 000 денари, како услов за дозволеност на ревизијата во смисла на членот 372 став 2 од Законот за парничната постапка, ревизијата на тужениот е недоволена (Рев.2, бр. 256/2015 од 21.04.2016 година).

³⁴ Чл. 438 ст. 4 од ЗПП. Притоа како спорови од мала вредност ЗПП ги смета споровите чија вредност на предметот на спорот не го надминува износот од 600.000 денари (чл. 430 од ЗПП). Во однос на дозволеноста на ревизијата кај овој вид спорови во процесната теорија се актуелизираше прашањето дали ревизија може да се изјави во спорови кои според вредноста се третираат како спорови од мала вредност, а според видот се во групата спорови каде ревизијата е секогаш дозволена со оглед на каузалниот критериум, со оглед на фактот што процесниот закон содржи решенија според кои, од една страна, ревизијата е секогаш дозволена (дозволеност според каузален критериум — чл. 372 ст. 3 од ЗПП), односно според кои ревизијата никогаш не е дозволена (недозволеност во спорови од мала вредност — чл. 438, ст. 4 од ЗПП), од друга страна. Повисувајќи се на правилото *lex specialissima derogat legi generali*, одредбата за недоволност на ревизија во спорови од мала вредност, како посебна одредба, треба да има предност во примената во однос на одредбата што ја уредува дозволеноста според каузалниот критериум. Така S.Triva, V.Belajec, M.Dika, *op. cit.*, стр.125, B.Ракиќ-Водинелиќ, *op. cit.*, стр. 165.

проток на предметни до судот од највисока инстанца во спорови кои без оглед на својата вредност имаат одредено социјално значење.³⁵

Според ЗПП тоа се споровите за издршка³⁶; споровите за надоместок на штета за загубена издршка поради смрт на давателот на издршката; споровите од работните односи по повод престанок на работен однос³⁷; споровите за заштита на авторско право освен за паричните побарувања по тој основ; и споровите што се однесуваат на заштита и употреба на пронајдоци и технички унапредувања, мостри, модели и жигови и на правото на употреба на фирма или назив, како и во спорови од невојален натпревар и монополистички однесувања освен за паричните побарувања по тие основи.³⁸ Според каузалниот критериум, ревизибилни се и споровите за утврдување

³⁵ Во таа смисла и A. Janevski, O dopuštenosti revizije u parnicama iz radnih odnosa po Zakonu o parničnom postupku Republike Makedonije, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 56, br. 2-3, 2006, str. 427.

³⁶ Како спорови за издршка треба да се сметаат споровите за законска и договорна издршка. Во јудикатурата е завземен ставот дека ревизија е дозволена во спорови за исполнување, раскинување, поништување и ништовност на договори за доживотно издршка, независно од вредноста на предметот на спорот, кога спорот се води помеѓу примателот и давателот на издршката, со образложение дека ревизијата секогаш е дозволена во спорови за доживотно догледување, независно од вредноста на предметот на спорот кога спорот се води помеѓу примателот и давателот на издршката, бидејќи од исходот на спорот зависи и правото на издржување. Друга е ситуацијата кога спорот се води помеѓу законските наследници на договорните страни или помеѓу една од договорните страни и законските наследници на другата договорна страна, бидејќи во тој случај не станува збор за издржување туку тој спор спаѓа во категоријата на имотни правни спорови и дозволеноста на ревизијата се цени според вредноста на спорот од побиваниот дел на правосилната пресуда (Правно мислење усвоено на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 16.12.2016 година).

³⁷ Во однос на дозволеноста на ревизијата во работните спорови, Врховниот суд е на ставот дека ревизија не е дозволена во спор од работен однос за утврдување на престанок на работен однос. По наоѓање на овој суд, во ваков случај не станува збор за спор од работен однос по повод престанок на работен однос, туку за барање за утврдување дека на странката фактички и престанал работниот однос (Рев. бр. 799/2008 од 29.04.2009 година). Исто така, ревизијата е недоволена во спорови од работен однос кога престанокот на работниот однос е заменет со парична казна со образложение дека не се работи за спор од работен однос по повод престанок на работен однос кога ревизијата е секогаш дозволена, во смисла на член 372 став 3 точка 3 од Законот за парничната постапка, туку се работи за решение за престанок на работен однос со отказ на тужителот, кое било заменето со парична казна, поради што произлегува дека ревизијата е недоволена (Рев. бр.578/07 од 3.07.2008 година). Од друга страна, применувајќи го процедуралниот критериум (види *infra* под т. 2.1.3), во работните спорови кои не се по повод престанок на работен однос, а во кои пресудата на првостепениот суд е призначена од страна на второстепениот суд, е дозволена ревизија со образложение кога основ на тужбеното барање не е поништување на решение за отказ, туку поништување на други решенија кои не се по повод престанок на работен однос (решенија за прерапоредување, одлуки во постапка за вработување и др), а второстепениот суд ја призначил првостепената пресуда, фактот што со ревизијата се побива второстепена пресуда во работен спор кој не е по повод престанок на работен однос, не значи дека ревизијата е недоволена, од причина што ниту во ЗПП ниту во друг закон изрично не е одредено дека за нив ревизија не е дозволена. Во таков случај дозволеноста на ревизијата треба да се цени со примена на член 372 ст.3 т.6 од ЗПП и да се примени исклучокот предвиден во т. 6 дека ревизијата секогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја призначил првостепената пресуда (Заклучок утврден на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 28.04.2014 година).

³⁸ Чл. 372 ст. 3, т. 1-5 од ЗПП.

и оспорување на татковство и мајчинство, споровите за доверување деца на чување и воспитување и споровите за издржување деца.³⁹

Од друга страна, според каузалниот критериум ревизијата е исклучена во брачните спорови во случај кога со правосилна пресуда бракот е разведен или поништен⁴⁰ и во постапката за смскавање на владение.⁴¹

2.1.3. Процедурален критериум

Со Новелата на ЗПП од 2010 година во системот на парничната постапка се вовеле уште еден критериум според кој се цени дозволеноста на редовната ревизија – т.н. процедурален критериум, според кој без оглед на вредноста на спорот, ревизијата секогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда.⁴² Во овие случаи, за дозволеноста на ревизијата е релевантна постапката што ја спровел второстепениот суд и начинот на кој тој суд при одлучувањето ги утврдил фактите, па оттука во процесната теорија и именувањето на овој критериум како процедурален.⁴³ Воведувањето на процедуралниот критериум како позитивен критериум за оценка на дозволеноста на ревизијата пред сè се должи на крупните измени што во системот на правните лекови ги предвиде ЗПП од 2005 година.⁴⁴

Можноста да се изјави ревизија во случај кога второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда е всушност обезбедување на деволутивност на правниот лек имајќи предвид дека мериторната одлука на второстепениот суд е заснована на фактичка состојба која првпат е утврдена од страна на тој суд. Оттука, целта на овој критериум е да се обезбеди контрола во однос на правилноста во утврдувањето на фактичката состојба од страна на второстепениот суд.⁴⁵

³⁹ Чл. 271, чл. 273 ст. 1 и чл. 279 од Законот за семејство („Сл. Весник на РМ“, бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/10, 156/10, 39/12, 44/12, 38/14,115/14, 104/15 и 150/2015, скратено ЗСе.).

⁴⁰ Чл. 260 од ЗСе.

⁴¹ Чл. 414 ст. 4 од ЗПП.

⁴² Чл. 372 ст. 3 т. 6 од ЗПП.

⁴³ M. Dika, *op. cit.*, стр. 270, A. Janevski, T. Zorooska Kamilovska, Граѓанско процесно право, книга прва, парнично право, Скопје 2012, стр. 485.

⁴⁴ Се вовеле забрана за *beneficium novorum* во постапка по жалба, забрана за повеќекратно укинување на првостепената одлука од страна на второстепениот суд, задолжително одржување на расправа пред второстепениот суд кога првостепената одлука веќе еднаш била укината и мериторно одлучување по предметот, како последица на забраната за повеќекратно укинување на првостепените одлуки.

⁴⁵ Ако второстепениот суд ја изменил фактичката состојба утврдена во првостепената пресуда, тогаш, во суштина, второстепената пресуда има првостепено значење, па заради тоа е оправдано да се дозволи уште еден правен лек поради контролирање на правилноста на тоа судење, бидејќи во

Од аспект на дозволеноста на ревизијата, придобивката од воведување на овој критериум е лесно воочлива имајќи во предвид дека преку него се отвараат вратите на највисоката судска инстанца за голем број на спорови кои не го задоволуваат базичниот вредносен цензус како примарен критериум за проток на предметите, а со тоа и овозможување на Врховниот суд да ја остварува својата уставна задача на обезбедување на единството во примената на законите од страна на судовите.

Сепак, мора да се забележи дека одредбата што го нормира процедуралниот критериум е прилично екстензивна, имајќи предвид дека ги апсолвира сите ситуации кога второстепениот суд ја преиначува првостепената пресуда, вклучувајќи ги и оние кога второстепениот суд не утврдил поинаква фактичка состојба од онаа на првостепениот суд, туку само погрешна примена на материјалното право, па оттука, тргнувајќи од претпоставката дека во вакви случаи ревизијата треба да биде дозволена за да биде зачуван уставниот принцип на двостепеност при утврдувањето на фактичката состојба со право може да се забележи дека законодавецот направил грешка кога дозволил можност да се изјави ревизија и во случај кога нема неправилности во утврдувањето на фактите.⁴⁶

Треба да се потенцира дека овој критериум не се применува за одлуките на второстепените судови кои се донесени според одредбите кои важат за посебните парнични постапки во кои според закон ревизијата е исклучена. Во врска со ова, пред Врховниот суд се постави како дискутабилно прашањето дали во споровите од мала вредност може да се изјави редовна ревизија според процедуралниот критериум, при што судот има категоричен став дека ревизијата во таков случај не е дозволена повикувајќи се на одредбата од чл. 438 ст. 4 од ЗПП според која во овие спорови ревизијата е исклучена.⁴⁷ Од друга страна, судот е на став дека во споровите каде вредноста на предметот

наков случај второстепениот суд материјално и функционално би бил во улога на првостепен суд. Види, S. Triva, *Граѓанско процесно право*, Zagreb 1965, стр. 594, 595, M. Dika, *op. cit.*, стр. 271.

⁴⁶ Така и A. Janevski, T. Zorooska Kamilovska, *op. cit.*, стр. 485, A. Janevski, *Dozvoljenost revizije prema Zakonu o izmenama i dopunama ZPP Republike Makedonije iz 2010 godine*, Pravni život, br. 11/2011, стр. 744.

⁴⁷ Во таа смисла, Врховниот суд е на ставот дека ревизијата не е дозволена кога постапката била спроведена по правилата на редовна (општа) парнична постапка или друг вид на посебна парнична постапка, наместо по правилата на постапката по спорови од мала вредност, а според вредноста на предметот на спорот, износот е во висина која одговара на вредносниот критериум на спорови од мала вредност, со образложение дека од содржината и анализата на одредбите од ЗПП за тоа кои спорови се спорови од мала вредност, а кои не, произлегува дека законодавецот точно ги определил споровите од мала вредност, при што дозволеноста на ревизијата, во смисла на членот 438 став 4 од Законот за парничната постапка, се оценува според видот на спорот, така што во оваа одредба изрично е предвидено дека во споровите од мала вредност не е дозволена ревизија против правосилна одлука на второстепениот суд (Правно мислење усвоено на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 04.07.2014 година).

на спорот на побиваниот дел на пресудата кој се напаѓа со ревизијата според својата висина одговара на вредносен критериум за спор од мала вредност, а во постапката по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, ревизијата е дозволена.⁴⁸

Имајќи го предвид погоре наведеното, може да се забележи дека актуелниот режим на дозволеност на редовната ревизија, со исклучок на новината што се однесува на процедуралниот критериум, битно не отстапува од концептот што го промовираше ЗПП од 1976 година. За разлика од нашиот процесен систем, другите земји на *ex*-Југославија воведоа крупни новини во однос на дозволеноста на редовната ревизија. Од компаративната анализа на процесните решенија на дел од земјите во регионот, може да се забележи дека се напушта класичниот концепт на редовната ревизија, со модификување или потполно напуштање на дел од критериумите кои ја определуваат нејзината дозволеност. Сè повеќе се нагласува потребата судовите од највисока инстанца да се ориентираат кон примарно остварување на јавната функција на ревизијата, па оттука сретнуваме и целосно напуштање на концептот на редовна ревизија како таков. Т.н. *вонредна* ревизија добива приоритет и од исклучок станува правило во однос на редовната ревизија, дури и потполно ја истиснува. Таков е примерот со Словенија, каде што со укинувањето на вредносното ограничување на дозволеноста на ревизијата во 2017 година, во целост се напушти режимот на редовна ревизија.⁴⁹ Во Хрватска, пак, најновата, т.н. „ревисиска новела“ на ЗПП од 2019 како правило ја предвиде

⁴⁸ Во случаите во кои, според висината на тужбеното барање кое до заклучување на главната расправа го надминува вредносниот критериум на спор од мала вредност, а во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, фактот што со ревизијата се побива второстепената пресуда за износ кој по својата висина одговара на парнично побарување кое го исполнува вредносниот критериум за спор од мала вредност, не дава основ ревизијата да се смета за недоволена со примена на членот 438 став 4 од Законот за парничната постапка. Во каков случај дозволеноста на ревизијата треба да се цени со примена на 372 став 2 точка 6 од Законот за парничната постапка и да се примени исклучокот кој го уредува оваа точка, дека ревизијата секогаш е дозволена во спорови во кои во постапка по жалба второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда, независно од тоа што вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на пресудата кој се напаѓа со ревизијата според својата висина одговара на вредносен критериум за спор од мала вредност (Заклучок утврден на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 21.03.2014 година).

⁴⁹ Словенија направи радикална реформа на ревизијата во 2008 година. Се воспостави двоен колосек на ревизијата: „редовна ревизија“ според вредносниот критериум (слов. *dovoljena revizija*), со целосно напуштање на корективниот каузален критериум, и „вонредна ревизија“ (слов. *dopišдена revizija*). Со измените на ЗПП од 2017 година се укина вредносниот критериум, така што според актуелното уредување, ревизија може да се изјави за определено правно прашање кое што е важно за обезбедување на правна сигурност, воедначена примена на правото или развој на правото преку судската практика, но само ако претходно Врховниот суд изјавувањето на таквата ревизија го допуштил. Види чл. 367 и 367.а од ЗПП на Словенија (Uradni listi RS, št. 73/07 – uradno prečišćeno besediš, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17 in 16/19 – ZNP-1).

вонредната ревизија, а како исклучок ја задржа редовната ревизија само во некои спорови според каузалниот критериум.⁵⁰ Во Србија е значително модификуван режимот на редовната ревизија во однос на можните критериуми според кои се цени нејзината дозволеност.⁵¹

2.2. Дозволеност на „вонредната“ ревизија

Со донесувањето на ЗПП од 2005 година, во системот на парничната постапка се предвиде двоен режим на ревизијата. Покрај класичниот концепт на „редовна ревизија“ чија што цел, со оглед на функцијата што ја остварува, е обезбедување на материјалноправна и процесноправна законитост на одлучувањето во секој конкретен случај, се воведоа институтот на т.н. *вонредна* ревизија, како специфичен и супсидијарен правен лек во однос на редовната ревизија, кој според својата функција треба да оствари определени правнополитички цели на начин што преку него ќе се создадат оптимални услови судот од највисока инстанца да може да ја оствари неговата должност на обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика, со што ќе се оствари уставниот принцип на еднаквост на граѓаните пред Уставот и законите. Покрај тоа, воведувањето на *вонредната* ревизија на еден начин требаше да го надомести и отсуството на барањето за заштита на законитоста, поради неговото укинување со ЗПП од 2005 година.

Изворното нормативно уредување ја услови дозволеноста на *вонредната* ревизија со исполнување на повеќе претпоставки. Прво, за да се изјави овој правен лек, треба да се работи за спор во кој ревизијата е дозволена (тоа ја повлекува последицата дека таа не може да се изјави во спорови за кои

⁵⁰ Според ЗПП на Хрватска, странките можат да изјават ревизија против пресуда донесена во втор степен ако Врховниот суд го допуштил изјавувањето на ревизијата. По исклучок, без дозвола на Врховниот суд, странките можат да изјават ревизија во споровите за: постоење договор за работа, односно престанок на работен однос или утврдување дека работниот однос постои; утврдување на мајчинство и татковство; по повод тужба за заштита од дискриминација; и по повод заради објавна заради исправка на информација. Види чл. 382 и 382.а од ЗПП на Хрватска (L SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19). За реформата на ревизијата во хрватската парнична постапка види повеќе кај М. Brašković, *Reforma revizije u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, veljača 2017, str. 79-93.

⁵¹ Во таа смисла, ревизијата е секогаш дозволена доколку: е тоа со посебен закон пропишано; второстепениот суд ја преиначил пресудата и одлучил за барањата на странките; второстепениот суд ја усвоил жалбата, ја укинал пресудата и одлучил за барањата на странките; Ревизијата не е дозволена во имотноправните спорови ако вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на ја преминува вредноста од 40.000 евра. Види чл. 403 од ЗПП на Србија («Sl. glasnik RS», br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014 i 87/2018). Повеќе за актуелното уредување на ревизијата според ЗПП на Србија види кај Р. Кеца, М. Кнежевиќ, *Дозволеност ревизије у парничном поступку због пренаучујење жалбене пресуде: последна уставне гаранције права на правно средство или само правнополитичко питање?*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2017, стр. 1251-1284.

со ЗПП или со друг закон изрично е предвидено дека за нив ревизијата не е дозволена⁵²); второ, со овој правен лек може да се побива само пресуда против која не може да се изјави ревизија според вредносниот критериум; трето, второстепениот суд да ја дозволил ревизијата бидејќи оценил дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјалноправно или процесноправно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика; четврто, второстепениот суд во образложението на пресудата да го наведе правното прашање заради кое ја дозволува ревизијата; и петто, второстепениот суд во образложението на пресудата да ги навел причините поради кои смета дека решавањето на одредено спорно прашање е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика.⁵³

На прв поглед, одредбата се чинеше јасна и применлива што упатуваше на заклучок дека законското уредување на вонредната ревизија не би требало да предизвика проблеми во нејзиното практично остварување - поставени беа законските претпоставки чие кумулативно постоење е основ за дозволување на ревизијата и доколку тие се исполнат вонредната ревизија можеше да се изјави. Но, поради нејзината општоет, во судската практика на апелационите судови се јавија различни ставови и недоумици како во однос на исполнувањето на законските услови за нејзина дозволеност во конкретни предмети, така и во однос на образложението што треба да го содржи пресудата со која се дозволува ревизијата. Имајќи во предвид дека институтот на вонредна ревизија во тој момент беше *novum* во нашето право, а поради различните толкувања што се јавија во судската практика, релативно брзо од почетокот на примена на законската одредба, Врховниот суд излезе со правно мислење според кое второстепениот суд, кој во изреката на пресудата дозволил да се изјави ревизија, должен е во образложението на пресудата на јасен и недвосмислен начин да го дефинира материјалноправното или процесноправното прашање од кое зависи одлуката во спорот и причините поради кои смета дека истото е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика, задолжително наведувајќи ги правосилните пресуди што ги донел истиот или друг суд во Република Македонија за истото правно прашање кои меѓу себе се различни⁵⁴ Ваквото правно мислење, со Новелата на ЗПП

⁵² Чл. 372 ст. 5 од ЗПП.

⁵³ *Arg. ex.* чл. 372 ст. 4 од ЗПП од 2005.

⁵⁴ Правно мислење утврдено на седница на Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија одржана на 08.07.2008 година. При анализа на пресудите на апелационите судови со кои се дозволува изјавување на ревизија, Врховниот суд на Република Македонија има утврдено дека само делумно се исполнети законските услови кои ЗПП ги предвидува за

од 2010 година се преточи во законско решение, така што одредбата што ја уредува вонредната ревизија беше допрецизирана, но тие измени беа повеќе редакциски отколку суштински.⁵⁵

Според актуелното уредување, второстепениот суд може да дозволи ревизија со конкретизирање на опфатот на правното прашање кое би се покренало пред Врховниот суд на Република Македонија, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика. Во образложението на пресудата второстепениот суд е должен да наведе заради кое правно прашање ја дозволил ревизијата и да ги наведе одлуките кои укажуваат на невоедначена примена на законот, како и да ги образложи причините поради кои смета дека ова е важно за обезбедување на единствена примена на закон и воедначување на судската практика.⁵⁶

Може да се забележи дека во однос на причините поради кои може да се изјави вонредната ревизија нашиот процесен закон содржи само општа формула⁵⁷, без притоа егземпликативно да бидат наведени случаи во кои причините определени според општата формула секогаш би постоеле. Според нас, таквото *exempli causa* набројување, би имало позитивен ефект во однос на практичната примена на институтот вонредна ревизија, посебно што со тоа би се олеснила позицијата на второстепените судови во донесувањето одлука дали да ја дозволат вонредната ревизија или не. Како случаи во кои одлучувањето во спорот би зависело од решавање на некое правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика би можеле да се сметаат следните: ако станува збор за правно прашање за кое одлуката на второстепениот суд отстапува од практиката на ревизијскиот суд; ако станува збор за правно прашање за кое нема судска практика на ревизијскиот суд, особено ако практиката на повисоките судови не е единствена; ако станува збор за правно прашање за кое судската практика на ревизијскиот суд не е единствена; или ако по тоа

дозволување на овој вид на ревизија: исполнување на условите има само во однос на делот од одредбата кој упатува на тоа второстепениот суд во изреката на својата пресуда да дозволил изјавување на ревизијата, а во однос на делот од законската одредба кој се однесува на содржината на образложението на таквата пресуда (наведување на спорното прашање поради кое се дозволува ревизијата и причините поради кои таквото спорно прашање е од значење за уедначување на судската практика), условите не се исполнети

⁵⁵ Види повеќе кај А. Јаневски, Т. Зороска Камилоска, *op. cit.*, стр. 487.

⁵⁶ Чл. 372 ст. 4 од ЗПП.

⁵⁷ Според општата формула причините се широко поставени – ако одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика.

прашање ревизијскиот суд веќе завзел став и одлуката на второстепениот суд се темели на тој став, но поради промени во правниот систем условени од ново законодавство или меѓународни договори или одлука на Уставниот суд или Европскиот суд за човекови права би требало да се пренесат судската практика.⁵⁸ Исто така, би можело да се размислува и во насока на промена на судската инстанца која што одлучува за дозволеноста на вонредната ревизија, па во таа смисла, наместо апелационите судови, да одлучува Врховниот суд.⁵⁹ Со тоа, од една страна, би се избегнала можноста различно да се толкуваат претпоставките за дозволеност на ревизијата од страна на второстепените судови, што би овозможило полесно и подобро остварување на целите што вонредната ревизија треба да ги оствари⁶⁰, од друга страна, бидејќи досегашната практика покажа дека актуелниот концепт на вонредна ревизија не се покажа особено функционален.⁶¹

3. ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Според позитивното нормативно уредување, во системот на македонската парнична постапка постои двоен колосек во однос на дозволеноста на ревизијата. Второстепената правосилна одлука секогаш може биде предмет на преиспитување од страна на Врховниот суд доколку спорот го задоволува вредносниот, каузалниот или процедуралниот критериум за дозволеност на ревизијата (*редовна ревизија*). Во сите останати случаи и само по исклучок, таквата одлука може да стигне до судот од највисока инстанца доколку второстепениот суд ја дозволи ревизијата под услови предвидени во законот (*вонредна ревизија*). Во фокусот на редовната ревизија е остварувањето на субјективниот интерес на странките за добивање на правилна и законита

⁵⁸ Такво решение содржи ЗПП на Хрватска (чл. 385.а). Слично решение содржи и ЗПП на Словенија. Според словенечкиот ЗПП, тоа се ситуации во кои се работи за правно прашање за кое одлуката на второстепениот суд отстапува од судската пракса на Врховниот суд; кога за правното прашање нема практика на Врховниот суд, особено ако практиката на повисоките судови не е воедначена, или ако за правното прашање судската практика на Врховниот суд не е единствена (види чл. 367.а)

⁵⁹ Таков е примерот со Хрватска, Словенија, Србија, Црна Гора, каде Врховниот суд одлучува за дозволеноста на ревизијата.

⁶⁰ Така и А. Janevski, *Dozvoljenost revizije...*, *op. cit.*, str. 747.

⁶¹ Иако не постојат точни податоци во однос на бројот на дозволени и изјавени вонредни ревизии (во Врховниот суд не се води посебна евиденција во однос на вонредните ревизии, ниту пак второстепените судови во своите уписници го наведуваат тој податок), се претпоставува дека бројот на дозволени ревизии по овој основ е мал, ова особено ако се има во предвид вкупниот број на предмети што по ревизија на годишно ниво стигнуваат до Врховниот суд. Според податок споделен од страна на судија на Врховен суд, до 2011 година, Врховниот суд по вонредна ревизија мериторно одлучувал само во два предмети. Така, С. Алиу, *Измените на Законот за парничната постапка (ЗПП) во однос на ревизијата, Деловно право*, бр. 24, Скопје 2011, стр. 66.

одлука во секој конкретен случај. Со вонредната ревизија, фокусот е поставен на остварување на јавната функција на правораздавањето, односно контрола во остварувањето на единствена примена на правото, а со тоа и одржување на стабилноста на судската практика.

Од аспект на функцијата што Врховниот суд како суд од највисока инстанца треба да ја оствари постапувајќи по ревизијата, режимот на дозволеност на ревизијата кај нас е сеуште конципиран така што во преден план е остварувањето на индивидуалните интереси на странките, имајќи во предвид дека вонредната ревизија е нормирана како супсидијарна во однос на редовната ревизија. Критериумите кои го условуваат изјавувањето на редовната ревизија се практичен механизам за селекција на предмети што треба да стигнат до Врховниот суд. Тие се соодветни за брза тријажа и редуција на бројот на ревизијски предмети, но не се соодветни во однос на селекцијата кој спор треба да биде ревизибилен од аспект на јавната функција на ревизијата. Ова од причина што таквите критериуми не ја отвараат вратата на Врховниот суд за сите правни прашања од значење за единствена примена на правото и воедначена судска практика. Вредноста на предметот на спорот не е секогаш индикатор дека определено прашање е важно во таа смисла – таквите прашања можат подеднакво да се јават како во спорови со значителна имотна вредност, така и во оние кои не го достигнуваат предвидениот вредносен цензус. Истото важи и за случаите каде ревизијата е *ex lege* дозволена со оглед на социјалната компонента на спорот – во тие предмети не секогаш се јавуваат прашања од значење за остварување на јавната функција на ревизијата.

Имајќи ја предвид уставната задача на Врховниот суд за обезбедување на единство во примената на законите, а со тоа и остварување на уставното начело на еднаквост на сите пред законот, преку што практично се рефлектира јавната функција на ревизијата, а со цел таквата функција и навистина да се остварува во практиката, би требало да се размислува, *de lege ferenda*, по примерот на други држави, да се промени режимот на дозволеност на ревизијата – ревизијата да може да се изјави само по претходно допуштање од страна на Врховниот суд, доколку тој суд смета дека одлучувањето во спорот би зависело од решавање на некое правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика. При тоа, дозволеноста на ревизијата не би била условена од дополнителни критериуми кои би се однесувале на вредноста на спорот, видот на спорот или видот на постапката. Со таквото решение, би се обезбедило остварување на јавната функција на Врховниот во насока на обезбедување на единственост и предвидливост во примена на

правото и конзистентност на судската практика за идните спорови, а со тоа, иако на посреден начин и подредени на јавниот интерес, ќе бидат остварени и индивидуалните интереси на странките за добивање на правилна и законита одлука.

ЛИТЕРАТУРА

- С. Алиу, Измените на Законот за парничната постапка (ЗПП) во однос на ревизијата, Деловно право, бр. 24, Скопје 2011, стр. 63-72;
- М. Bratković, Revizija po dopuštenuju : hrvatske dvojbe i slovenska iskustva, Zbornik radova s II. medunarodnog savjetovanja „Aktualnosti gradanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2016, str. 319-351;
- М. Bratković, Reforma revizije u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, veljača 2017, str. 79-94;
- В.Ракић-Водинелић, Ревизија против пресуде, докторска дисертација, Београд 1981;
- Galič, A Civil Law Perspective on the Supreme Court and its Functions, труд презентирани на конференцијата „The functions of the Supreme Court – issues of process and administration of justice“ Warsaw, 11 – 14 June 2014, (<http://colloquium2014.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/21/2014/01/Ales-Galic.pdf>);
- Galič, Reshaping the Role of Supreme Courts in the Countries of the Former Yugoslavia, in Uzelac, A. & Van Rhee C.H. (eds.), Nobody's Perfect. Comparative Essays on Appeals and other Means of Recourse against Judicial Decisions in Civil Matters, Cambridge/Antwerp/Portland: Intersentia, 2014, p. 291-317;
- М. Dika, Граѓанско парнично право, Правни lijekovi, X. knjiga, Narodne novine, Zagreb 2010;
- А. Јакшић, Граѓанско процесно право, Београд 2009;
- Janevski, Dozvoljenost revizije prema Zakonu o izmenama i dopunama ZPP Republike Makedonije iz 2010 godine, Pravni život, br. 11/2011, str. 733-749;
- А. Јаневски, Новини во Законот за парничната постапка, Парничната постапка во практиката, Скопје 2006;
- Janevski, O dopuštenuju revizije u parnicama iz radnih odnosa po Zakonu o parničnom postupku Republike Makedonije, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 56, br. 2-3, 2006, str. 423-441;
- А. Јаневски, Т. Зороска Камилоска, Граѓанско процесно право, книга прва, парнично право, Скопје 2012;
- Р. Кеча, М. Кнежевић, Дозволеност ревизије у парничном поступку због преиначујуће жалбене пресуде: последица уставне гаранције права на правно средство или само правнополитичко питање?, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2017, стр. 1251-1284;

- М. Marković, Граѓанско процесно право, knjiga prva, Parnični postupak, sveska druga, Parnične radnje, Niš, 1973;
- P. Murray, R. Stürmer, German Civil Justice, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2004;
- B. Poznić, Komentar Zakona o parničnom postupku prema tekstu Zakona iz 1976 godine sa docnijim izmenama i dopunama, Beograd 2009;
- B. Poznić, Граѓанско процесно право, Beograd 1978;
- S. Triva, Граѓанско процесно право, Zagreb 1965;
- S. Triva, V. Belajec, M. Dika, Novo parnično procesno право, Zagreb 1977;
- S. Triva, M. Dika, Граѓанско парнично процесно право, Zagreb 2004;
- J. A. Jolowicz, On Civil Procedure, Cambridge University Press, 2000;
- B. Čalija, S. Omanović, Граѓанско процесно право, Sarajevo, 2000.

ADMISSIBILITY OF SECOND APPEAL (REVISION) IN CIVIL PROCEDURE THROUGH THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT OF REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

In Macedonian civil procedure the second appeal is regulated as an extraordinary legal remedy. In civil cases it is the only legal remedy to initiate proceedings before the Supreme Court as the highest judicial authority. Regarding its admissibility, the second appeal always appears as a limited legal remedy. Under the current legislative solution, according to the Macedonian CPA, a distinction is made between two types of second appeal that the procedural theory recognizes as ordinary and extraordinary second appeal. There is a difference regarding the criteria for their admissibility as legal remedies. The article discusses the specifics of the current legal regime of the ordinary and extraordinary second appeal, with reference to the practice of the Supreme Court on certain issues regarding the possibility of filing this legal remedy.

Key words: *civil procedure, legal remedies, ordinary second appeal (revision), extraordinary second appeal (revision)*